

Ishaja vask dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravljalni prostor:
2687 S. Lawrence Ave.
Office of Publication:
2687 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXI. Cena lista je \$6.00. Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., PETEK, 25. NOVEMBRA (NOV. 25), 1938. Subscription \$6.00 Yearly. STEV.—NUMBER 231

Italija in Nemčija še podpirata španske rebele

Loyalisti ustavili fašistično protiofenzivo

ZASEGA GRŠKIH PARNIKOV

Hendaye, Francija, 23. nov. — Italija in Nemčija pošiljata čete, bojna letala, topove, municije in drugi bojni material v fašistično Španijo, odkar je Mussolini pozval 10,000 ranjenih in izranjenih "prostovoljcev" domov, pravi španska ljudska vlada.

Visok uradnik v ministrstvu obrambe je dejal, da so nemške in italijanske ladje transportirale nove čete in bojni material v fašistično Španijo. Nekatera letala so dospela naravnost iz Nemčije in Italije v Palmo, Majorca, kjer je fašistična letalska in pomorska baza. Španska vlada je dobila informacije, ki med drugim vključujejo imena transportnih ladij in pristanišč, v katerih so se italijanske in nemške čete izkrcale.

"Veliko število bojnih letal, topov, tisoče strojin in ogromne količine bojnega materiala je prejel general Franco iz Nemčije in Italije, odkar je Mussolini pozval prostovoljce domov," je rekel španski uradnik. "Nemčija je poslala 74 bombnikov in lovskih letal, čez tisoč ton bojnega materiala, 12,000 pušk in 46 topov v času od 15. septembra do 15. oktobra. Italija je v istem času poslala 49 bojnih letal, tisoč ton bojne opreme, 300 letalov in 5000 vojakov."

Perpignan, Francija, 23. nov. — Fašistična protiofenziva, katere cilj je bil reokupacija ozemlja na zapadni strani reke Segre v vzhodni Španiji, je bila ustavljena, se glasi vest iz Barcelone. Najbolj srdite bitke so bile v teku v bližini mesta Serran, v katerih so bili uporniki poraženi in vrženi nazaj. Španske čete so se približale strateški cesti, ki spaja Lerido s Frago, in zasedli več vasi.

London, 23. nov. — Poročilo iz Španije pravi, da so rebeli ujeli tri grške parnike. Parniki Panormeni je bil konfisciran in člani posadke aretirani. Druga dva parnika, ki sta prišla v fašistične roke, sta Epiploa in Nicolauo Eleni. Kapitan prvega parnika je bil obsojen na dvanajst let zapor.

Stavka poljedelskih delavcev v Californiji

Santa Cruz, Cal. — Okrog tisoč poljedelskih delavcev je zastavalo v okolici tega mesta v znak protesta proti znižanju mezd. Večino med stavkarji tvorijo filipinski in mehiški delavci. Unija United Packing & Farm Workers (CIO) je obljubila podporo stavkarjem.

Mussolini izgnal ameriškega poročevalca

Rim, 23. nov. — Frank Smothers, reporter čikaškega lista Daily News, je bil izgnan iz Italije, "ker je v svojih poročilih kazal neprijateljsko napram fašističnemu režimu." Izgon je odredil Guido Rocco, direktor sekcije zunanje tiska v prosvetnem ministrstvu.

Pilot angleškega premierja se ubil

London, 23. nov. — Eric Glynne L. Robinson, letalec, ki je vozil premierja Chamberlaina v Nemčijo v času česko-nemške krize, se je včeraj ubil, ko je letalo treščilo v zaliv Rediff. Pomožni pilot L. P. Lebourg se je tudi ubil.

Domače vesti

Obiski
Chicago. — John Marinčič, farmar iz Willarda, Wis., in nekdanji "old timer" v So. Chicagu, je 22. t. m. obiskal gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete. V Chicagu ga že ni bilo 28 let in zdaj se — čudi toliki izpremembi. Marinčič je pomagal ustanoviti društvo Delavec št. 8 SNPJ v South Chicagu, kasneje pa društvo Slovenski kmetovalci št. 198 SNPJ v Willardu, Wis.

Lovska vest iz Minnesote
Gilbert, Minn. — Te dni so se vrnili z lova v okolici National Fallsa, okrog 70 milj od tu, sledeči naši lovci: Leo Kukar, John Kukar, Frank Kariš, Eddy Kirn, Math Marolt, Frank Peternel in Mike Semeja. Vrnili so se jako zadovoljni, kajti privlekli so domov velike srnjake. (Koliko srnjakov so podrli in privlekli, poročevalec ne pove, kljub temu čestitke!)

Nevarnost splošne stavke v Franciji

Protest proti podaljšanju delovnega tedna

Pariz, 23. nov. — Eksekutivni odbor Splošne delavske zveze je zapretil s splošno stavko v znak protesta proti dekretom Daladierjeve vlade, ki med drugim odpravljajo delovni teden 40 ur v francoskih industrijah. Člani eksekutivnega odbora se bodo ponovno sestali na svoji seji v petek, na kateri bodo določili datum generalne stavke.

Zveza vladnih uslužbencev je instruirala vse pridružene organizacije, naj se pripravijo na splošne demonstracije prihodnjega soboto. Predno je Splošna delavska zveza zapretila z oklicem generalne stavke, je premier Daladier instruiral policije avtoritete v vseh provincih, naj odločno nastopijo proti stavkarjem.

Sedeča stavka je izbruhnila v tovarnah Denain-Anzin Co. v severni Franciji v znak simpatije s 4000 stavkarji, ki so odložili orodje v tovarni orožja v Valenciennesu. Reprezentantje 17,000 kovinarskih delavcev v Lillu in okolici so tudi zapretili z oklicem stavke.

Naciji napovedali vojno duhovnikov

Dunaj, 23. nov. — "Katoliški duhovniki, ki širijo in podžigajo nezadovoljstvo med ljudmi, bodo drastično kaznovani, čeprav so duhovniki, prav za prav za to, ker so duhovniki." To svari izrekel dr. Hugo Jury, načelnik nacijske organizacije v Spodnji Avstriji, v svojem govoru v Mistelbachu.

Italijanski židje ne smejo prodati hiš

Rim, 23. nov. — Italijanska vlada je instruirala notarje, da ne smejo odobriti nobene prodaje židovskih hiš in zemljišč. Navodila so v soglasju s protizidovskimi ukrepi, ki jih je uveljavil vrhovni fašistični svet.

Plaz zasul stotine ljudi

Castries, Zapadna Indija, 23. nov. — Zemeljski plazovi, ki so se utrgali, so zasuli več vasi in stotine ljudi. Reševalci so potegnili že 75 trupel iz kupov zemlje.

Zbližanje med Francijo in Nemčijo

Pariz naznanil sklenitev protivojnega pakta

Pariz, 23. nov. — Sklenitev protivojnega pakta med Francijo in Nemčijo je bila danes uradno naznanjena. Ta določa mirno poravnavo spornih vprašanj, ki se pojavijo. Obe državi sta se odpovedali vojni kot sredstvu poravnave konfliktov.

Naznanilo o sklenitvi pakta je bilo objavljeno nekaj ur pred prihodom angleškega premierja Chamberlaina in zunanjega ministra Halifaxa v Pariz. Politični krogi napovedujejo, da bodo francoski in angleški državni razpravljali o sklenitvi vojaške zveze.

Jurist kandidat za českega predsednika

Slovaška posvarila madžarsko vlado

Praga, 23. nov. — Dr. Emil Hacha, predsednik vrhovnega sodnega sveta, je sprejel nominacijo kot predsedniški kandidat vodilnih češkoslovaških političnih strank. Predsedniške volitve se bodo vršile 28. novembra. Politični krogi so smatrali, da je v interesu republike, ako František Chvalkovsky obdrži pozicijo zunanjega ministra. On je imel biti predsedniški kandidat, toda v zadnjem momentu se je premislil.

Hacha, ki je znan kot prominenentni jurist, je neustrankar. V bivši avstro-ogradi državi je imel visoko pozicijo v pravosodnem ministrstvu. Po ustanovitvi česke republike je bil izbran za predsednika vrhovnega sodnega sveta.

Bratislava, 23. nov. — Avtonomna slovaška vlada je zapretila s konfiskacijo imetja ogrskih državljanov v Slovačiji. Ta pretretna je bila odgovor ogrski vladi, ki je naznanila, da bo izgnala slovaške koloniste z ozemlja, ki ga je dobila od Češkoslovaške. Bratislava je že odredila registracijo posestev in drugega imetja ogrskih državljanov, ki ga bo konfiscirala, če bo Budimpešta izgnala koloniste.

Madžarska vlada strmoglavljena

Naciji povzročili vladno krizo

Budimpešta, 24. nov. — Premier Bela Imredi in vsi člani njegovega kabineta so resignirali včeraj, ko je parlament izrekel nezaupnico vladi s 115 proti 95 glasovom. Prejšanji dan je 61 poslanev resigniralo iz stranke narodne enotnosti, ker se niso strinjali s stališčem premierja napram Rutenški, avtonomni državi v okviru česke republike.

Poročilo, ki še ni potrjeno, pravi, da se je Hitlerjeva vlada izrekla proti ogrski okupaciji Rutenške in to je povzročilo vladno krizo, kateri je sledila resignacija članov kabineta.

Finska razpustila fašistično stranko

Heisingfors, Finska, 23. nov. — Finska vlada je včeraj razpustila fašistično narodno stranko zaradi nelegalnih aktivnosti in zatrla osemnajst fašističnih listov. Stranka je bila ustanovljena l. 1933 in ima 14 izmed dvesto sedežev v parlamentu. O vprašanju, ali fašisti obdržijo sedeže, bo odločilo državno vrhovno sodišče.

NEMČIJA SE BO KMALU IZNE- BILA ŽIDOV

Milijon židov podvrže- nih deportaciji

MUCENJE JETNI- KOV V TABORIŠCIH

Berlin, 23. nov. — Število židov in napol židov, ki jih bodo nacijske avtoritete izgnale na podlagi novih dekretov, znaša sedaj milijon po poročilu, ki ga je objavil list Essener Zeitung, glasilo maršala Goeringa, nemškega letalskega ministra. Okrog 300.000 jih živi v bivši Avstriji, ostali pa v Nemčiji in sosednjih krajih, katere je Hitlerjeva armada okupirala po razkosanju češke republike.

Centralni urad, ki ima pospešiti deportacijo židov, je bil ustanovljen na Dunaju. Nahaja se v palači barona Louisa Rotha, židovskega bankirja, ki je bil poslan v koncentracijsko taborišče, ko je Hitler zasedel Avstrijo.

Okrog 140.000 avstrijskih židov je že vložilo aplikacije glede izselitve. Goeringov list toži, da je bila večina aplikacij odklonjena, "ker se Združene države in Anglija zapirajo vrata židom, da si imajo dovolj prostora za nje. To je glavni vzrok, da je deportacija židov počasna. Države, ki kažejo velike simpatije do židov, bi jih morale sprejeti z odprtimi rokami."

Hitlerjeva vlada je prejela formalno noto iz Washingtona, ki zahteva zagotovilo, da nacijski dekreti, kateri izločujejo žide iz trgovskega in industrijskega življenja, ne bodo udarili ameriških državljanov. Noto, ki zahteva odgovor, je objavil nemški zunanji urad.

Na Dunaju se širijo govorice o mučenju židovskih jetnikov v ječah in koncentracijskih taboriščih. Tri nova taborišča so bila zgrajena za žide v bližini Dunaja, dočim se protizidovska gonja nadaljuje po vsej Nemčiji.

Ataturk pokopan z velikimi častmi

Ankara, Turčija, 23. nov. — Kemal Ataturk, ustanovitelj in prvi predsednik moderne turške republike, je bil pokopan v glavnem mestu z velikimi častmi. Ataturkovo truplo je ležalo na odru v palači državne zbornice kamor so romale trume mož in žensk, da mu izkažejo zadnjo čast. Zunanji državniki, med temi John Metaxas, grški diktator, so se udeležili pogrebne ceremonije, za katere je vlada določila pol milijona dolarjev. Truplo je bilo zadnjo nedeljo pripečeno iz Carigrada, kjer je Ataturk umrl, v Ankaru. Dokler ne bo zgrajen mavzolej, bo truplo ležalo v posebni grobnici v tukajšnjem muzeju.

Japonski svet odobril pakt z Nemčijo

Tokio, 23. nov. — Člani vladnega sveta so včeraj v navzočnosti cesarja Hirohita odobrili kulturni pakt z Nemčijo, ki med drugim določa priznanje vzajemnih rasijskih načel. Pakt dalje vključuje kooperacijo v literaturi, glasbi, igrar in drugih kulturnih aktivnostih. Predvsem ima ojačiti protikomunistični dogovor, ki sta ga Nemčija in Japonska podpisali preteklo leto.

Letalska nesreča pri Celovcu

Celovec, Nemčija, 23. nov. — Štiri osebe so se ubile, ena pa je dobila težke poškodbe, ko je italijansko letalo na poti iz Monakova v Rim padlo na tla v bližini Celovca.

V Rusiji primanj- kuje plenici!

Vladni list piše o novi "krizi"

Moskva, 23. nov. — Izvestja, glasilo sovjetske vlade, so odkrila veliko pomanjkanje plenice v Rusiji. Odgovornost za to pripisuje nesposobni upravi.

Glasilo piše, da je načelnik ljudskega zdravstvenega departementa odredil produkcijo 3,170.000 parov plenice v tem letu, manj nego je zahtevala potreba, toda industrija je producirala le 765.900 parov plenice v zadnjih devetih mesecih, toda niti to število ni prišlo v roke odjemalcev.

"Čelo v Moskvi, v trgovinah, ki so v bližini zdravstvenega urada, ni mogoče dobiti plenice," pravi izvestja. "V zadnjih dneh so izginile tudi druge otroške potrebščine iz moskovskih trgovin."

Kitajci gradijo novo obrambno črto

Amerika ni zadovolj- na z japonskim odgovorom

Sanghaj, 23. nov. — Kitajsko četo na severozapadu utrjuje svoje pozicije in obrambno črto v pričakovanju novega japonskega sunka na ozemlju ob Rumeni reki. Kitajska obrambna črta se razteza do Tungkvana na južni strani reke v provinci Šansi. Tu je koncentrirana močna armada, dočim se na drugi strani, kjer naredi reka velik ovinek, nahajajo japonske čete. Doslej so Kitajci odbili vse poskuse japonskih čet, ki so hotele prekorčiti reko pri Tungkvanu.

Tungkvan je že stoletja znan kot glavni vhod na Kitajsko z zapadne strani. Pri tem mestu se spajata meji provinc Šansi in Šensi.

Kitajsko poročilo govori o konsolidaciji čet na fronti v provinci Kiangsi kakor tudi pri Nancangu in Čangsi, glavnemu mestu province Hunan. Prve japonske čete so oddaljene samo trideset milj od Nancanga in pripravljajo se na novo ofenzivo. Pozorišče bitk bo fronta na sto milj dolgem pasu ozemlja, ki se razteza od Nancanga do jezera Tungtinga.

Kitajski poveljniki pravijo, da so prve čete le tri milje oddaljene od Kantona, glavnega mesta južne Kitajske, katerega so Japonci zavzeli pred nekaj tedni. Možnost je, da bodo Kitajci reokupirali Kanton.

Washington, D. C., 23. nov. — Japonski odgovor na ameriško noto, vsebujoča zahtevo, da mora tokijska vlada vzdržati politiko "odprtih vrat" na Kitajskem, ni zadovoljila državnega tajnika Hulla. Odgovor pobija vse glavne trditve ameriške note in naglašja, "da stara načela in ideje niso v skladu z novo situacijo na Kitajskem." Odgovor jasno kaže, da bo Japonska diktirala pogoje, na katerih bodo Amerika in druge zunanje države lahko vodile trgovske in industrijske posle na Kitajskem v bodočnosti.

Obraunava proti špionom v decembru

Christobal, Panama, 23. nov. — Štirje mladi Nemci, katere je policija zasedla pri fotografiranju utrdb ob Panamskem prekopu, so pri zaslišanju pred federalnim sodiščem zanimali krivdno. Aretirani so bili na obtožbo špionaje 16. oktobra in obraunava se bo pričela 7. decembra.

Avtomobilska unija povečala aktivnosti

Zadnje vesti

PARIZ. — Francoski policaji in žandarji naskočili tovarne, v katerih sedijo stavkarji. Na stotine delavcev je bilo ranjenih.

PARIZ. — Chamberlain spet obiskal Pariz in naznanil, da sta Anglija in Francija v popolnem sporazumu glede miru in obrambe obeh držav. Obiskal je tudi bivšega kralja Edvarda.

LONDON. — Angleški zunanji minister Hoare pravi, da Anglija se mora držati mirovnega dogovora z Nemčijo ne glede na to, kaj se godi z židi v Nemčiji.

DUNAJ. — Okrog 30 Judov je bilo ubitih in 40 je izvršilo samomor na Dunaju zadnje dni.

VARSAVA. — Poljska preha v totalitarno diktaturo. Vlada je razpustila framažonske lože, prepovedala delavske štrajke in odredila ostre kazni za one, ki poslušajo radiogovore iz tujine (Rusije).

MOSKVA. — Veliko čiščenje je v teku v komunistični mladinski organizaciji. Vodja organizacije odstavljen, ker je dalj potuho nemoralnostim.

NEW YORK. — Aviatični inženir je napovedal redne polete iz New Yorka v London in obratno v osmih urah.

NEW YORK. — Velik snežen vihar na vzhodu in jugu. Snežni zameti v Alabami.

Rumunski kralj prišel v Nemčijo

Naciji govorijo o sklenitvi vojaškega pakta

Berlin, 23. nov. — Diktator Hitler bo sprejel v svoji vili v Berchtesgaden, Bavarska, dva prominenata gosta — rumunkega kralja Karola in Oswalda Pirowa, obrambnega ministra Južnoafriške unije, angleške kolonije. Rumunski kralj je prišel v Nemčijo iz Londona, kjer je konferiral z angleškimi državniki.

Nacijski krogi so uverjeni, da bo Hitler pridobil kralja za sklenitev vojaškega in trgovskega pakta med Rumunijo in Nemčijo. Ako se bo to zgodilo, tedaj bo Hitlerjeva vlada laglje izvedla svoj načrt, ki je gospodarska in vojaška dominacija jugovzhodne Evrope. Obisku Pirowa tudi pripisujejo veliko važnost. Vpliv Nemčije v Afriki se bo povečal in Hitler bo z večjo odločnostjo zahteval od Anglije in Francije vrnitev kolonij, ki jih je Nemčija izgubila v svetovni vojni.

Dva ranjena v protinacijskih izgrelih

Chicago, 24. nov. — V poulični bitki med člani Legije srebnosrajčnikov, nacijske in protizidovske organizacije, in njihovih nasprotniki, ki se je vršila pred neko gostilno na 867 North Wells st., sta bili dve osebi ranjeni. V akcijo je bila pozvana policija, ki je razpršila pretepače. Štiri osebe je policija aretirala.

Vrhovno sodišče odklonilo peticijo CIO

Washington, D. C., 23. nov. — Federalno vrhovno sodišče je odklonilo peticijo unij CIO, naj prevzame jurisdikcijo v sporu med CIO in županom Haguejem v Jersey Cityju, ki zanika svobodo govora in zborovanja organizatorjem CIO. Zadeva je zdaj pred federalnim okrožnim sodiščem v Philadelphiji.

Organiziranje delavcev v Fordovih tovarnah

INTERVENCIJA CIO DOBRODOŠLA

Detroit, Mich. — (FP) — Eksekutiva unije združenih avtnih delavcev je odredila organizatorično kampanjo v Detroitu in drugih središčih avtne industrije. Prvo znamenje večjih aktivnosti je bilo imenovanje odbora, ki bo skušal potegniti delavce v tovarnah Ford Motor Co. v unijo. Zadnja kampanja, katere so vodili Zigmund Dobrzenski in nekateri drugi, je obšla v blatu.

Dobrzenski je pustil službo organizatorja predno je nastopil pred Diesovim kongresnim odsekom, ki preiskuje neameriške aktivnosti. On je skušal pokazati avtno unijo kot organizacijo, v kateri imajo komunisti glavno besedo. Odboru, ki bo vodil organizatorično kampanjo v Fordovih tovarnah, načeljuje Walter Reuther, ki se je v prejšnjih kampanjah izkazal kot sposoben organizator. Druga dva člana odbora sta Delmond Garst in Charles Millard. Prvi je organiziral delavce v Fordovih tovarnah v St. Louisu, Mo., drugi pa v Fordovi tovarni v Windsorju, Kanadi.

Uradniki krajevnih avtnih unij v Flintu, Pontiacu in Lansingu, katere je predsednik Homer Martin odstavljal, da si bi bili pravilno izvoljeni, bodo dobili stare pozicije. Unijaka demokracija bo spet vzpostavljena v teh mestih.

Da je v uniji združenih avtnih delavcev vzkliklo novo življenje, gre v prvi vrsti zasloga Philipu Murrayju in Sidneyju Hillmanu, podpredsednikoma CIO, ki sta likvidirala frakcijski boj med voditelji unije. Ogromna večina članov, ki je obsojala boj, je zadovoljna z uspehi intervencije CIO.

Avtna unija se zaveda, da je bil poraz governorja Murphya udarec organiziranemu delavstvu. Novi republikanski governor, ki nastopi službo po novem letu, je zaveznik avtnih magnatov. Ti že demonstirajo večjo agresivnost v zapostavljanju unijskih delavcev in drugih akcijskih, da odpravijo pridobitve, ki so jih delavci izvajali po veliki stavki v avdičih avtne industrije v Michiganu.

Amerika naj da zavetje beguncem

Rim, 22. nov. — Virginio Gayda, urednik Mussolinijevega lista Giornale D' Italia, priporoča, naj Amerika in druge države, ki se zgražajo nad persekucijo židov v Nemčiji, sprejmejo žide. "Zakaj nečemo demokratične države odpreti vrat židom, do katerih kažejo tako velike simpatije?" vprašuje Gayda. "Mi domnevamo, da je v ozadju velikega kričanja praznота. Jasno je, da nobena država ne mara židov."

Sodišče potrdilo davčni zakon

Washington, D. C., 23. nov. — Federalno vrhovno sodišče je s petimi proti trem glasovom proglasilo zakon, ki določa obdavčenje dividend korporacij, katerega je sprejela državna zbornica v Wisconsinu l. 1935, za ustavno. Denar iz tega davčnega vira je šel za nasičevanje rezev. Mnenje večina, da je zakon ustaven, je podal sodnik Harlan F. Stone, mnenje manjšine pa sodnik Owen J. Roberts.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravna društva (even Chinese) in Canada
\$6.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leti, in Chicago
in Cleveland \$7.50 na leto, \$2.75 na pol leta, \$2.00 na četrt leti.Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.Člani glasov po dogovoru. Nakopi dopisov in nenarodnih
člankov se ne vračajo. Rokopisni listi (črtice, po-
veti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju,
če je priložil poštnino.Advertising rates on agreement. Manuscripts of communi-
cations and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.Naslov na vse, kar ima stik s listom
PROSVETA

2857-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Glasovi iz
naselbin

Anonimni "divorserji"

Cleveland. — Ako je človek aktiven v javnem življenju, posebno še, če je kos kritiki, se prav gotovo zgodi, da bo imel opravka s tako zvano "ljudo nadlego" v eni ali drugi formi. To se povsod dogaja v neki meri, ker nekatere "človeke" še vedno kontrolirajo divjaški nazori. Zanje ni zdravil, ker so pod kontrolo "tifusa" in tifusnega delirija. Biebečejo nekaj, kar nima nobene podlage; tudi se nimajo kam obrniti, da bi kdo poslušal njih blebetanje.

Ako bi bil takšen človek gotov, da je v pravem, bi šel iskati zadoščenja tja, kjer bi ga dobil; ker je pa gotov, da laže vsako pot, ko zine, se mu bolje zdi opravljati in se odevati v javnosti z moralizmom. Kadar mu pa dokaže laž, se prične zvijati na vse strani, češ da ni tako. Ampak tako bi moralo biti. Zato tudi nima poguma iti tja, kjer je prostor za obravnavanje takih stvari. Izgovor je, da ni pravice. Laživečki ne morejo utrditi svojih laži pred predurjenimi razsodniki. Potem si pa še vedno domišljajo, da je njih lažljivo opravljanje opraviljivo. Oh, da, poštena in razsodna publika ve, kaj je kaj in kdo je kdo, posebno pa še, ako so dokazi podprti s pričami in pa še črno na belem. In to šteje tam, kjer tehtajo pravico.

In tako sem na 17. nov. prejel od anonimnega divorserja pismo, s katerim se je gotovo mučil par ur, da mi je povedal, da je čital moj dopis v P. z dne 8. nov., in o svojih mukah, ki jih je imel z "divorsom". Strašno je bilo zanj, ko je bil v Pennsylvaniji, kjer so ga skušali razkosati in krmiti krokodile v reki Monongaheli. (Pisec pozna to reko od Morgantowna, W. Va., do Pittsburgha, ker se je v nji že kopal, toda krokodilov ni videl.) Ampak oh se je nalezel le krokodilovih solz, ki jih pretaka še do današnjega dne. V pisnu prizna, kako strašno je imel svojo "Mico" pod komando. Sedaj se pa joka, ker mu je rekla: "So long, sitnež! Jaz se znam že sama živeti brez tebe." Sedaj jo pa tako strašno ljubi, da bi ji ponovno rad zlezal pod krilo, kot mali "bebec."

Smešno je bilo, ko sem jedel žgance, moja "tajnica" Ana Barbič mi je pa čitala pismo brez podpisa evkeča. Sicer je zapisal, da je možak, ampak jaz pravim, da je reva na duhu, kakor je bil car, soprog carice Katarine. In me še vpraša, kaj bi jaz naredil, ako bi se meni tak zgodilo. Ako bi se meni kaj takega dogodilo, bi dejal: "Good-bye, Mica" in šel bi po Urško. To bi storil, ne pa jokati kakor majhen "baby".

Mi poznamo tukaj mlade zakonke, ki so se ločili brez solz. In to tudi naši vojaki. Ko so prišli do spoznanja, da niso drug za drugega, so šli tja, kjer dajejo ločitev, in mirna Bosna. Poiskali so si zopet take, ki so se bolj zlagali za skupno življenje in žive mirno naprej brez pretakanja solz. Stari zakon je zahteval, da mora biti žena možu pokorna, novi pa dovoljuje ženi iste pravice. In kjer ni zadovoljstva in če reče žena, jaz grem sama zase, kaj ji hoče močelc? Poišče naj si drugo, saj jih je veliko, ki bi rade može. Seveda so pa izbirice, ker ne marajo mačka v žaklju, da bi mijavkal.

In ti naši poštenjakoviči? Ravno tisti dan, ko sem prejel pismo od mačka, ki mijavka, sem čital v Cleveland Pressu, da je sodnik Samuel H. Silbert obsodil v ječo nekega soproga, ker se je hotel otresti žene. Za deset dni je poslal v poboljševalnico Mata Balaska, starega 62 let, ker je tožil za ločitev z žena od svoje žene Zlate, matere njegovih treh otrok. Vprašanje je bilo, ali ona res noče nazaj v Ameriko, kakor je trdil Balasko, ali pa se ne vrne zato, ker je Mato več noče. Njegovo ženo je zastopal M. S. Cerezin,

jugoslovanski podkonzul. Dokazano je bilo, da se je Mato naveličeval svoje Zlate, jo zvalil v Jugoslavijo, jo pustil tam pred 19 meseci, se vrnil v Ameriko z dvema sinovoma, tretji pa je bil rojen mesec dni po njegovem odhodu.

Ameriški konzul v Jugoslaviji je poslal izjavo Zlate Balaskove, ki je izpričala drugače kakor pa je trdil "divorser". Pisarila mu je v Cleveland, toda odgovora ni bilo. Tudi dokumentov in denarja za povrnitev ni bilo. Pravi, da je bila prepuščena stradanju in da je bila brez sredstev za prehrano otroka. Že meseca januarja je Mato dobil ukaz, da mora ženi odnoseno materi plačevati po tri dolarje na teden, toda v vsem letu ji je poslal le dvanajst dolarjev. Pred sodnikom je rekel, da je brez dela. Ko pa je bilo predloženo poročilo, da je imel hranilno vlogo za \$10,000, katero pa je v januarju prepisal na prijatelja, je bil ujet v mrežo kot lažnjivec. Sodnik ga je obsodil na deset dni zapora in da mora ženi poslati \$300 za njeno vrnitev v Cleveland. Ako pa tega ne stori, ga bo obsodil na \$1000 kazni, tisti njegovi tisočaki pa bodo poslani Zlati v Jugoslavijo.

Takšni so ti laži-divorserji, kadar gre za njih kožo. Vse so drugi krivi, sami so pa poštenjakoviči od nohtov na palcu, do las na glavi. Amerikane, ki se je šel ženit v staro domovino, je bil zunaj lep, ker se je dal nalepotičiti in prebarvati v lepoticu, toda znotraj je bil lažnjivi kljukec.

Odkar smo v Ameriki, je bila navada, da so ljudje hodili na obiske drug k drugemu (te tradicije se še danes držimo), toda še nikjer ni bilo do danes napisano: "Vstop prepovedan, ker je baba sama doma." Laživotenjači bi radi kazali, da so žrtev nekoga drugega. Pa so lastna žrtev, ker so račun delali v stari domovini brez krčmarja. Prav nikomur se ni treba priti, ker se ni nihče drugi oblatil tega.

Mar evkečači mislijo, da bi noben možki ne smel biti prijazen napram ženskemu spolu? To jim ne gre in jim ne gre v glavo. Ampak ako si med njimi dan na dan, med stotinami ženskami, ne moreš biti takšen brutalnež, da se ne bi včasih malo posmehljati tej ali oni. Saj nič ne stane. In ko jih srečuješ in te pozdravljajo, jim pač moraš ozdravljati. Ali hočeš vsako ozmerjati s "prokleto babo"? Kadar si med ljudmi, se zahteva od tebe uljudnost, ali kakor pravijo Američani "courtesy". Seveda od človeka, ki ima divjaška naziranja in te hoče s stolom ali z nožem, ne moreš kaj takega pričakovati. On ve le za eno žensko, drugih se ne spomni. Kdor ima kaj razuma, se bo pa spomnil vseh, da so vse vredne človeške družbe. Toliko za danes. Poznati je treba lažimučnike, toda baviti se z njimi je potrat časa.

Frank Barbič, 53.

Yankovicheva zadeva

Barberton, O. — Želim nekoliko prostora v Prosveti, da odgovorim nekaterim ošbam v tokajšnji naselbini, ki me napadajo in želijo vse najslabše. Vse izvirajo iz unijske, katero smo ustanovili leta 1936 in v kateri sem bil aktiven po moji najboljši moči od njenega začetka do 15. febr. t. l. Ta dan sem bil odslovljen, ker sem bil preveč aktiven v uniji. V tovarni Pittsburgh Valve & Fitting Co. sem delal skoraj 35 let. Naj navedem nekoliko, kako je vse to prišlo.

Bilo je 1. februarja t. l., ko smo dobili v našem departmentu obvestilo o znižanju plače z 61 na 55 centov centov na uro. S tem se seveda nismo strinjali. Ker sem bil unijski zaupnik v mojem departmentu, je bila moja dolžnost, da sem šel okrog vseh prizadetih delavcev in jih vprašal, če so zadovoljni z znižanjem. Odgovor sem dobil, da niso. Sel sem do supra in mu pojasnil, da se nikakor ne strinjamo z znižanjem plače. Odgovoril mi je, da ne more več plačati. Nato sem ga vprašal za skupni sestanek vseh, ki smo bili prizadeti, na kar je pristal. Po dokončanem delu smo šli res v urad. Supra smo vprašali, zakaj hoče ravno v našem departmentu znižati plače. Odgovoril je, da zato, ker nima naročil. Vprašali smo ga, kako bo dobil naročila, ako zniža plačo, toda odgovora nismo dobili. Jaz sem mu svetoval, naj sebi in svojim kolegom zniža plačo, nam jo pa pusti. Povedal sem mu še več drugega, s čimer se ni strinjal. Podali smo se domov brez vsakega rezultata.

Potem je izgledalo, da smo zadovoljni z redukcijo, ker smo delali naprej brez nadaljnje akcije. Prav za prav so drugi dejali, ker jaz sem bil odslovljen dne 15. februarja. Naj povem, kako je prišlo do tega. Omenjena dne me pokliče boss v urad in mi pokaže kos cevi, ki je bila stolčena na vintah. Boss me vpraša, ali sem jaz to naredil — stolkel vint. Odgovorim mu, da ne, ker bi ničesar ne imel od tega. Nato pokliče dva inšpektorja in vpraša enega, kako je prišlo do tega, da je ta kos pokvarjen. Oba odgovorita, da sem to jaz napravil. Boss se obrne proč od mene, napravi kakšnih 15 korakov, se obrne proti meni in pravi: Ti si to napravil in si odslovljen; jutri zjutraj dobiš denar. Drugi dan zjutraj sem res dobil svoj zaslužek in prišel ob delo.

Vso stvar sem javil predsedniku unije, toda vzel je precej časa, predno so sklicali skupno sejo. Kolikor mi je znano, po drugih krajih delavci skupaj drže. Tukaj ni bilo tega. Dotični dan sem šel tudi k dvema članoma in jima pojasnil, zakaj sem bil odslovljen. To sta Joe Pavelko in John Klančar. Slednji me je zagotovil, da bo napravil vse, da drugi dan ustavi-ji delo. V resnici pa je bilo vse drugače. On se je izrazil, da za enega člana unije ni vredno stavkati, ker so preslabi časi. In potem ga je boss vprašal, če gre delati na tisto mašino, na kateri sem jaz delal. On pravi, da gre, ako mu toliko plača kakor je plačal meni. Boss mu je obljubil, da bo dobil isto plačo. In res se je polakomnil tistih par centov. Dela prvi in

drugi dan in bossa zopet vpraša, ako bo dobil toliko kot sem jaz. Boss mu odgovori, da bo vprašal superintendenta. Super mu je rekel, da mu plača 62 centov na uro.

Ali ni to resnica, Klančar? Vaj tako si se sam izrazil pred mano in mojo soprogo v mojem domu dne 19. februarja. Zdaj pa se dela nedolžnega pri vsej stvari. Povem mu na uho, da jaz bi ne prevzel takega dela, čeprav bi mi plačali stokrat po 62 centov. Na vsej stvari ni bilo nič drugega kakor sama nevoščljivost in prezir, ker sem imel par centov več na uro ko drugi. In naj povem, kako je prišlo, da sem imel nekaj več plače ko drugi.

Bilo je leta 1914, ko sem nagovoril vse strojnike (machine setters), naj gremo do bossa, da dobimo več plače. In smo šli. Ko pridemo do bossovega urada, odpreme vrata in grem notri. Boss me vpraša, kaj hočem. Odgovorim mu, da hočem zvišanje plače. Kdo? me vpraša. Vsi, mu odgovorim. Potem me vpraša, kje so drugi. Ozrem se nazaj in vidim, da sem sam — vsi so jo pobrali nazaj na delo. Boss mi pravi, naj malo počakam, da bo vprašal supra. Odgovor je dobil, naj mi da deset centov več na uro. In tako sem od takrat imel nekoliko več plače ko drugi. Tudi drugi so dobili več korajže in tako smo šli takoj drugo podo do bossa, zahtevali več plače in jo tudi dobili. Po vojni pa so nam trgali skoro vsako podo, tako da smo bili zopet na tistem ko prej.

Leta 1932 je bilo v tovarni nekaj zavednih delavcev, ki se niso strinjali s tako nizerno plačo. Pričeli so agitirati, da bi se organizirali v unijo. Res se nas je nekaj zbralo in smo imeli skupno sejo z delavci pri Diamond Match Co. in nekaj jih je bilo tudi iz drugih tovarn. Takoj drugi dan, ko sem prišel na delo, pride super do mene in mi reče, da je nekaj slišal, da mislimo ustanoviti unijo. Odgovorim mu, da tako se sliši. Vpraša me kdo je tisti, ki je prišel z akcijo. Odgovorim mu, da bo že izvedel, ko bo prišel čas. On se je izrazil, da od tega ne bomo imeli nič koristi. In tako je res bilo, ker so šli bossi okrog vseh delavcev in jih strahili na vse načine. S tem strašenjem so uspeli. Bilo je vse pozabljeno do leta 1936, ko smo zopet pričeli z akcijo, da se organiziramo. To pot smo uspeli, toda povem vam, da je bila trda, kakor je trda še sedaj, ker je še precej takih, ki ne dajo nič na organizacijo.

Sedaj pa naj objavim še pismo, datirano 29. julija 1938, katero je poslal John Klančar Antonu Yakichu. Glasi se:

"Tone, jaz sem čital tvoj dopis, ki je bil priobčen v Prosveti 21. julija. In ker sem videl, da tudi mene napadaš radi unijske pri P. Valve and Fitting Co., ti dam tukaj vedeti, da me nič ne briga, kaj imata ti in Tončka Može. Gre pa za mojo poštenost, bodisi pri delu ali drugod. Kar si zapisal v svojem dopisu, ne bo tako lahko pozabljeno. Če mi pa dokažeš, da je John Yankovich izgubil delo radi mene, bom jaz vse povrnil, kar je izgubil, če pa ne, boš pa ti meni. Zakaj pa nisi zapisal, kdo je obratoval stroj leta 1937, ko je šel John Yankovich na konvencijo v Cleveland? Tudi leta 1937 je bila unija pri P. V. F. Co. Zakaj ni John rekel bossu, da ne sme nikdo delati na njegovi mašini? Mislim, da ti imaš ravno tako bossa ko jaz, pa če si v uniji ali ne. Nekaj pišeš, zakaj smo vsi molčali, ko je bilo treba stopiti v akcijo. Unija je storila vse, kar je mogla (toliko, da sem bil ven — J. Y.) in tako je bil zadovoljen tudi John Yankovich (pa še kako! — J. Y.). On je zahteval obravnavo in jo je dobil. Toda, če je bil pronađen kriv, unija ne more nič pomagati (saj mi tudi v resnici ni pomagala — J. Y.). To ti pa povem, da kar je nas Slovencev v omenjeni tovarni, ni niti eden kriv, če je John izgubil delo. On tudi dobro ve, katere priče so bile..."

Res, prav dobro vem, da so bili sami zagrizeni, nevoščljivci, kompanijski podrepaniki in nezavedni hlapi. Ako bi se do (Dalje na 3. strani.)

V obleganem Madridu

Kako je v Madridu po 21. mesečnem obleganju? To obleganje je gotovo eno izmed najdaljših, kar jih poznamo iz zgodovine. Pol stolnica Španije ni bila niti oddaleč pripriljena na usodo, ki jo je zadela in katero prenaša kakor nekaj samo ob sebi razumljivo. Ovidev Švicar poroča o tej stvari prav zanimivo podrobnosti.

Španci so se navadili vojne in posvečajo brnen del svojega dnevnega časa zabavi. Madridu obratujejo kinematografi s polno vro. Dnevno vidijo v tem mestu lahko štride filmov, ki morajo tu in tam prekiniti predstave zaradi obstrelejanja. Granate udarjajo bombe eksplozivno, Madridčani pa mirno gledajo filme, ki prikazujejo kakšno Ano Wongovo ali Claudetto Colbertovo. Tako pa bivalstvo pozablja ob časa do časa na to, stoji "sovražnik" mesta pred vrati. V Madridu pa imajo tudi nad dvajset gledališč. V njih igrajo opere, operete in drame. Najbolj vše "Sevillski brivec", v drami pa igra španske pesnikar Carcie Lorce. Revije v operetnih gledališčih takisto odvrta ljudi od skrbi in gobje dneva ter obljublajo na plakatih "sijajni program s kolosalnimi atrakcijami."

Samo kdor živi v takšnih razmerah lahko razume, kaj pomenita gledališče in kinematograf v vojnem področju. Vse si želi pomirjenja, hrepeni po nekem nadomestilu, ki jih naša življenje. Saj za tisoč nedostatkov in manjkivosti, traja že nad leto dni, da ne morejo dobiti civilizirani niti cigarete. Tramvaj promet stoji dnevno med 3. in 5. uro popoldne zaradi štednje električnega toka. V hotelih dobiti tople vode, ker primanjkuje goriva. Vila so odmerjena do skrajnosti. Vse to je potrebno, če se pomisli, da je Madrid odrezan sveta in da ima eno samo cesto, ki ga veže z zunanjim svetom.

Vsak dan stoji verige žensk pred prodajalnami, kjer čakajo na dnevne obroke. V nekem hotelu imajo jedilni list, ki našteva sledeče jedi: Zjutraj, ko kruha in skodelico kave, popoldne fižolovo juho, obložene kruhke in marinice v solati, zvečer pa fižol in kruh. To ponavlja iz dneva v dan. Fižolova juha kruha sta najvažnejši živila, s katerima razlagajo trenutno v Madridu. Povrtna in saj je je redkost, ki živi pri ljudeh samo še v spominu.

Tujec, ki pride prvič v mesto, opazi zelo malo sledov vojne. Šele polagoma se mu odkrivajo ranje obleganja. Vodnjaki in zgodovinski spomeniki so pokriti z betonom in založeni z ogorko. Izlozbeni okna trgovin so obložena z žami peska. Šipe v oknih so razbite, naprave razdejani od drobec granat. Nizki betonski zidovi ob pločnikih kažejo vhod v zaklonišča pred bombnimi napadi. Presenetljivo pa stanje slovitih parkov v Madridu. Žive ogrje so postrizene kakor v mirnem času. Vrtovi rezidence Albekega vojvoda napravljajo vzoren vrt.

V zapadnem delu mesta je opaziti že v sledov vojne. Zdaj pa zdaj se razleže pokpaške, rezek živžig pretrga zrak, potem zaregajo strojnice in zagrmijo topovi. Mir v mestu skali. A tega so prebivalci vajeni. Na vsaki ulici stoji barikada iz kamenitih kock, v barikadi so odprtina za cevi pušk in strojnic. Barikad predstavlja takorekoč drugo obrambo črto Madrida. Prva obrambna črta je bojišče.

Čimbolj se človek približa fronti, tem bolj lastnejše je pogled na mesto. Od poslopij se je samo še vnanji zidovi. Reševalna moč odnašajo iz podrtin vse, kar je porabno. Po noči se oglašajo topniški ogenj in v bližini slove Puerte del sol se zbirajo na nerazsvetljenih ulicah gruča ljudi, ki debatirajo v temi kakor so diskutirali prej v razkošno razsvetljenih varnih veliki gospodje. Kadar začne toposko streljanje ponehavati, se Madrid odprspat in z naslednjim dnem napoti nov datum njegovega obleganja...

Kruh iz morskega mahu

Na Norveškem so zgradili dve tovarni, v katerih začno v kratkem izdelovati moko iz morskega mahu. Neki kemik je namreč dobil patent za čiščenje in razsoljevanje tega mahu, postane po tem postopku užiten in baje okus prav okusen. Mah se bo mlet v moko, iz katere bodo po primernih primesih in dodatkih pekli neke vrste kruh-hrustavec.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 25. novembra 1918)

Domneve vesti. Eksekutiva JRZ sklicuje javne shode po vseh naselbinah, ko je prišla vest, da Italija noče priznati Jugoslavije in sili na prejšnjo slovenske kraje.

Delavske vesti. Železniški magnati je zahtevalo od vlade železnice nazaj z namenom, da znižajo mezde železničarjem.

Po svetovni vojni. Nemška republika, kateri začasno načeluje zmerni socialist Friedrich Ebert, je v vedno večji krizi. Boljševiki dobivajo premoč in osvajajo posamezna mesta Nemčiji.

Sovjetska Rusija. V Petrogradu so spet bruhanji krvavi izgredi in boljševiki so postrelili čez 500 upornih vojakov.

Mary Herlovich, ki je bila izbrana za kraljico ločnikov v proslavi v Dawsonu, Ga.

Vesti iz Jugoslavije

DVAJSET LET SOCIALNE POLITIKE

(Predavanju Filipa Uratnika v Mariboru)

Dne 28. okt. je predaval v mariborski "Ljudski univerzi" tajnik Delavske zbornice, Filip Uratnik o 20 letih socialni politiki Jugoslavije.

Predavatelj je dal jasen in izreden pregled ustvarjanja socialne zaščite od njenih početkov v Avstriji do današnjih dni, ves svet je bil v njegovih rokah. Vse to je bilo predavatelju na voljo, s posebnim oznanjem na naše domače slovenske zemlje. Vsa ta desetletja so se nam razvijala v socialno šibkejši sloji nam, ki smo se morali boriti za razumevanje najhujših potreb zaščite širših slojev naroda in so imeli v najhujših časih, maloštevilni socialni delavci naravnost neizmerno težje ovire. Posledice zamarnosti in zastoja so postale seveda s tem še pogubnejše. Vendar smo zlasti pod vplivom znamenite institucije Mednarodnega urada dela in zakonodaje ostalih držav v Evropi in na celim svetu dobili tudi pri nas precej moderno zakonodajo, ki pa je manjka glavnega: uveljavljanja v vsakdanjem življenju. Slišali smo bistvene razlike med dobo te zaščite in njene izvedenosti.

Največja zaščita delavstva leži vendarle v njegovih organizacijah, to je v strokovnih organizacijah in delavski kulturi, ki so zaupniki kljub svojem lepemu številu, saj jih je že leta 1900 v Sloveniji, v sedemdesetih letih, v veliki odvisnosti od delodajalca svojih nalog ne morejo vrstiti v popolno korist delavstva.

Delavske zbornice so važen faktor te zaščite, ki pa lahko zopet izvršujejo svoje naloge le tedaj, če trajno zasledujejo vse gospodarske življenje, ki je v najhujši zvezi z razvojem socialne politike.

Inspekcije dela bi morale biti po svojem bistvu čimmanj odvisne od lokalnih upravnih političnih oblasti in imeti največjo samostojnost, če hočemo, da bodo sposobne in dovolj zaščiti, ki jo naj nudijo v smislu zakona delodajalcem.

V Jugoslaviji smo mogli zaznati znatnejši porast industrije in s tem industrijskega delavstva v glavnem le pri železni industriji Jesenice za okrog 1000 delavcev, največ v tekstilni, kjer je delavstvo naraslo za okrog 15 tisoč, medtem ko je bilo poprej pri nas tekstilnega delavstva o zaščiti delavcev in zakona o obrtnih delavcih po mnenju predavatelja precejšnjo zaščito za delavstvo v uredbi o minimalnih mezdah z določili o kolektivnih pogodbah, s katerimi si lahko delavstvo znatno olajša svoj položaj.

Predvsem pa je potrebno polno razumevanje potrebe socialne zaščite na odgovornih mestih in vestransko podpore onih fakultet, ki morajo izvajati socialno zaščito. Predavatelj si mnogo obeta od novih socialnih referatov pri sreskih načelnostih, katerim odstopa višja in stanca, vendar več socialno-političnih agend.

Za bližnjo bodočnost je naznačil predavatelj celo vrsto nužnih ukrepov socialno-politične zaščite, zlasti poljedelskega delavstva in zlasti zaščite onih drobnih ljudi na deželi, ki nujno silijo v mesto, ker jih dežela ne more rešiti. Oskrba teh ljudi je zlasti tudi v zdravstvenem oziru popolnoma neurejena in nam vsled tega na tisoče ljudi umira brez zdravniškega obiska, čeprav nam staviemo zdravnike za "siromahe". Isto velja za starostno oskrbo.

Nebroj problemov, ki režejo v meso in kri našega naroda, je mogoče predavatelj v svojem pregledu 20 letne socialne politike Jugoslavije samo načrti. Poslušalci pa so vendarle dobili skrajni izčrpen pregled naše socialne zaščite in se obenem lahko prepričali, da je naša na tem polju treba še največjega narodnega dela. Žal, da se tega javnost ne zaveda in je to pokazala tudi s svo-

jim nezanimanjem za predavanje. Če bi prišla kaka dama iz Gradca s predavanjem o meščanskih manirih, bi bila dvorana nabito polna, kakor se je to žal že zgodilo, medtem ko je obiskala ta večer razglabljanja naših najresnejših narodno-gospodarskih nalog večina mladina. Mi imamo v Mariboru nebroj zdravnikov, ki so dnevno v službi socialne politike in je to njihov glavni poklic, imamo nebroj drugih inteligentov, ki imajo poklicno opravka s temi problemi, in bi bila zato predvsem njih dolžnost, da tudi izven poklica sodelujejo pri študiju in reševanju teh problemov narodne samobrambe ter da zlasti širijo med javnostjo razumevanje njene velike odgovornosti pred socialno zaščito. Žal tudi nikdar iz teh vrst ne čutimo aktivnejšega sodelovanja pri študiju in reševanju socialnih težav, na katerih trpi posebno naše delovno ljudstvo ob meji.

Bilo je radi tega dvakrat važno, da je priredila takšno predavanje zlasti "Ljudska univerza" in bi le želeli, da v tej smeri še kaj stori, in da bi zlasti šlo predavanje Filipa Uratnika skozi vsa ostala naša mesta, Celje, Ptuj, Ljubljano, Kranj, Jesenice, Mursko Soboto itd., povsod, kjer je tisoč in tisoč delovnega naroda v stiski. Dr. A. R.

ZLOČIN PRI CELJU POJASNJEN

Umorjenka je 42 letna služkinja Ivanka Zakrjaskova iz čebarskega sreza

Celje, 9. novembra. — Komandirju orožniške postaje v Štorkah g. Mekind in orožniškemu naredniku g. Letigu iz Štor je danes uspelo docela pojasniti roparski umor, ki je bil izvršen v noči na praznik Vseh svetnikov v Voglajni v Čretu pri Celju.

Aretiranega Jurja Sabukoška, ki se je v celjski bolnišnici docela opomogel, sta odpeljala omenjena orožnika danes dopoldne na orožniško postajo v Celju, kjer je Sabukošek priznal roparski umor. Pri njem so bili našli tudi pisma in šest fotografij umorjene. Sabukošek je izjavil, da je umorjena 42 letna, na Vrhniki pri Starem trgu rojena služkinja Ivanka Zakrjaskova z Milanovega vrha pri Capru. Sabukošek je star 53 let in doma iz Dramelj pri Celju. Leta 1909 se je bil izselil kot zlatarjski pomočnik v Francijo, kjer je ostal do l. 1914, potem pa se je vrnil domov in se kot vojak udeležil svetovne vojne. Po prevratu je odpotoval zopet v Francijo in se vrnil letos v marcu v Slovenijo, kjer je dobil v Trbovljah zaposlitev pri zlatarskem mojstru Mihi Korenu.

Ker mu je primanjkovalo denarnih sredstev, se je v oktobru odločil, da pride na zločinski način do denarja. Objavil je oglas, da se želi seznaniti z dekletom. Dobil je nato mnogo ponudb, med drugimi tudi ponudbo Ivanke Zakrjaskove in si izbral Zakrjaskovo za žrtev. Povabil jo je na Zidani most, kjer sta se sedla in se domenila, da se bosta 29. oktobra sestala v Rajhenburgu. Zares sta se ta dan sestala tam in se odpeljala v Ljubljano, kjer sta ostala do 31. oktobra. V Ljubljani je shranila Zakrjaskova svoja dva kovčega, v katerih je imela obleko in perilo, in se odpeljala v ponedeljek 31. oktobra s Sabukoškom v Celje, kamor sta oba prispela z vlakom ob 20.45. S kolodvora sta odšla po Aškerčevi ulici v Gaborje in krenila po cesti za Westnovo tovarno k Voglajni. Spotoma sta bila pelinkovec, ki je imel Sabukošek pri sebi. Sabukošek je vsul Zakrjaskovi v čašo večjo količino strupa. Ko je Zakrjaskova izpila pelinkovec, se je takoj zgrudila. Sabukošek ji je vzel srebrno zapestno uro, ročno torbico, v kateri je bilo 10.000 din, plašč in kožuhovnat ovrtnik, nato pa vrgel Zakrjaskovo čez breg Voglajne. Sabukošek zanika, da bi bil zavdal Zakrjaskovo.

Po umoru je odšel s plenom k posestnici Antoniji Sovinčevi v Žepino pri Vojniki ter ji poklonil ročno torbico, zapestno uro in 300 din. V soboto 5. nov. se je peljal v Trbovlje in v nedeljo jutraj počakal na kolodvoru v Trbovljah Sovinčevu, s katero se je nato peljal z vlakom na Brezje, kjer sta oba k spovedi in obhajilu. Na povratku sta se ustavila v Ljubljani, kjer je Sabukošek dvignil oba kovčega, ki sta bila last umorjene Zakrjaskove, nato pa sta odpotovala zopet v Celje.

Sabukoška sta omenjena orožnika iz Štor odgnala danes proti poldnevju na kraj zločina, ob 12.45 pa sta izročila aretirancu, ki sta ga ob velikih pozornostih občinstva privedla v klenjenega po celjskih ulicah, okrožnemu sodišču.

Orožniki poizvedujejo sedaj tudi v Rajhenburgu, da bi se ugotovili kake podrobnosti. Vest o priznanju Jurja Sabukoška in ugotovitvi identitete umorjenke je bliskovito raznesla po Celju in okolici in sedaj zopet vse govori samo o tem.

SMRTNA NESREČA V TRBOVELJSKEM RUDNIKU

Ubilo je 35 letnega rudarja Martina Zelka, očeta 3 otrok

Trbovlje, 8. novembra. — Kronika rudarskih nesreč v našem črnem revirju je beležila večeraj nov tragičen dogodek, pri katerem je izgubil življenje rudar sredi dela, globoko pod zemljo. Zapadni obrat, kjer je jedva pojenjal hudi premovalni požar, je bil večeraj popoldne prizorišče nove nesreče.

Malopred drugo uro popoldne, ko se v rudarskem delu izmenjavajo posade, se je med delavci razširila vest, da je v rovu obležal s smrtnimi poškodbami premikalec Martin Zelko. Po pripovedovanju prič je Zelko spremljal vlak premovalnih vozilov, ki jih je vlekel motor na lokomotivo. Medtem ko je odpiral in zapiral vrata, ki v rovu služijo za uravnavanje zračnih naprav so se nenadno iztržili premikajoči se vozilki prav na kraju, kjer je stal Zelko. Pristisnili so ga z vso silo ob rovaški zid in podrli na tla. Teža vozov je s silnim udarcem zmečkala nesrečnemu rudarju spodnji del trupa, menda mu je zlomila hrbtenico in zdrobila prsni koš. Reže je izdihnil, preden so ga tovariši prinesli iz rova. Rudniški zdravnik, ki je bil takoj na mestu nesreče, da nudi prvo pomoč, je mogel le ugotoviti, da je Zelko že podlegel.

V tužnem sprevodu so žrtev dela odnesli na dom na Dobrini, k njej hudega sledeči rodbini. Zena, ki je bila z otroki baš na poti domov, da možu kakor po navadi postreže s kosilom, je v nepopisni grozi našla svojega Martina doma — mrtvega. V srce segajoči prizori obupane žene in treh nedoračenih otrok, ki jim je usoda tako neusmiljeno pogubila edinega hranitelja, so se do pojnevali z iskreno žalostjo vseh sosedov nad hudim udarcem, kateremu je vsak rudar izpostavljen noč in dan. Saj za rudarskega trpinca je posebno veljajo besede: "Odprta noč in dan so groba vrata". Le tisti, ki je zrasel v rudarskem okolju ter iz neposredne bližine čuti težki utrip delavskega življa, se s pravim sočustvovanjem umejo uživati v vso grozo in jedko bridkost, ki jih tragične takih življenjskih izgub sejejo med prizadete bedne rodbine.

Pokojni Zelko je padel v najlepši moški dobi. Bil je star šele 36 let. Pomilujejo ga prav vsi. Pogreb bo v sredo popoldne. Naše iskreno sožalje prizadeti družini, pokojniku pa naj bo zemlja lahka!

Vrhovni sodnik Louis D. Brandeis in njegova žena.

Glasovi iz nasebin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

tične priče zavedale, kaj je prav, bi Jankovich še danes delal tam. Tiste priče niso vedele prav nič, kdo je napravil tisto delo — stolkel vintu na cesti — kakor tudi jaz ne. Vsakdo lahko sam po sebi ve, da delavec ne bo sam sebe spravil ob delo. Pač pa so ljudje, ki bi za par centov prodali človeka magari za žajfo. Naj rečem še tole: John Klančar, ali misli, da sem res tako daleč za gorami, da bi šel jaz prepovedati bosu, da ne sme nikdo delati na dotičnem stroju, kadar sem jaz odsoten? Ne! Pač pa je vse nekaj drugega, ako je kdo odslovljen, in to še radi unijskih aktivnosti, nekdo drugi pa komaj čaka, da dobi njegovo delo. In eden tistih si bil ti, John. Ako bi ti in nikdo drugi v dotičnem departmentu ne bil prevzel tistega dela, bi stvar vse drugače izpadla kakor je. Lahko priznaš, da si sam nekoliko kriv, čeprav se šteješ za 100 odstotnega unionista "brez procentov", kakor si se sam izrazil v pismu. Sedaj pa se še jeziš name, ko te drugi včasih malo opovedo. — Joe Suštaršču se lepo zahvalim za tako lep izraz na 5. novembra v dvorani društva Domovina. Joe, danes meni, jutri tebi. Pa naj zadostuje. Pozdrav vsem zavednim delavcem širom Amerike.

John Yankovich, 48.

Zaitzovo predavanje v Sharonu

Girard, O. — Prvotno je bilo poročano, da bo Frank Zaitz, ki je na predavateljski turi po Pennsylvaniji in Ohiju, predaval tukaj dne 29. nov. za Girard, Youngstown in Warren. Naj bo na tem mestu pojasnjeno vsem okoliških rojakom, da predavanja ne bo v Girardu, in sicer zato ne, ker bo drugi dan, 30. nov., govoril Zaitz v Sharonu. Ker pa je Sharon v neposredni bližini Girarda in okolice, smo se izrekli, da posetimo predavanje Br. Zaitza v Sharonu, Pa. dne 30. novembra ob 7. uri zvečer.

John Tancek.

Barbiča nima rada . . .

Russelton, Pa. — Tu pošiljam naročnino za pol leta za dnevnik Prosveto, za drugo polovico leta naj pa plača Frank Barbič iz Clevelanda! Skoro vsak dan sem primorana čitati njegove dopise, pa vidim, da Barbič potrebuje polovico lista zase. Zato predlagam, naj se ime lista spremeni, da se bo imenoval dnevnik "Frank Barbič" namesto Prosvete . . . — Frances Vehar.

Zmaga političnih sleparjev

West. Allis, Wis. — Kakor hiena, kadar stoji na kupu mrhovine in se krohoče, tako se sedaj krohoče tudi reakcija, ki je radi ljudske ignorance zopet dobila oblast, da bo zopet plezala po hrbtih delavskih mas. Nemirno sem opazoval zastoje v delavskih političnih organizacijah.

Pokojni Zelko je padel v najlepši moški dobi. Bil je star šele 36 let. Pomilujejo ga prav vsi. Pogreb bo v sredo popoldne. Naše iskreno sožalje prizadeti družini, pokojniku pa naj bo zemlja lahka!

Vrhovni sodnik Louis D. Brandeis in njegova žena.

jah, ko je reakcija dvigala glavo in s svojim časopisjem strupeno opikala sleherni zakon, ki je bil sprejet v državni legislaturi v prid delovnega ljudstva. Ti zakoni so jim bili trn v peti. Zato so se vrgli v najpodlejšo volilno kampanjo, pomešano z neverjetnimi obljubami. Najbolj so tulili o znižanju davkov. Kako in komu jih bodo znižali, tega niso povedali. Toda vsak tepec lahko ugane, komu je to znižanje namenjeno.

Na pomoč jim je prišla tudi notorična milwaucka "Liga davkoplačevalcev", zastopnica milijonarskih interesov. Na piko so vzeli unijske, oziroma unijske voditelje, češ da so oni odgovorni za depresijo. V to sleparsko mrežo so najbolj zapletli farmarje in one, ki mislijo, da jih bo novoizvoljeni governor, milwauski industrialist-milijonar, popeljal v obljubljeno deželo.

Kako bodo ti ljudje (republikanci) delovali za delavce in farmarje, je razvidno iz njihovega rekorda v legislaturi v preteklosti. Državna delavska federacija izda vsako leto politični pregled delovanja vsake politične stranke v legislaturi, to je kako poslanci te ali one stranke glasujejo o delavskih in farmarskih predlogih. In ta rekord v prid delavskih postav je sledeči: Republikanci imajo 314 pointov, demokratje 472, progresivci 666, farmer-labor progresivci, s katerimi sodelujejo socialisti, 920 pointov. Slično glasovanje v prid farmarjev je sledeči: Republikanci 454, demokratje 485, progresivci 869, farmer-labor progresivci 913.

Kaj je torej vzrok, da ljudstvo ni poudarilo o tem važnem vprašanju? Pač to, ker večina čita le kapitalistično časopisje, ki ne priobčuje takih reči. Toda koliko črnila se je že porabilo v delavskih časopisih, koliko besed je bilo že izgovorjenih, naj se delavstvo organizira politično in organizirano širi resnice med ljudstvom. Toda v najkritičnejšem času, ko je reakcija na pohodu, je politično organizirano delavstvo prebilo, da bi odbilo dobro organiziran napad. Potrebno nam je močno omrežje klubov, zlasti socialističnih, ki so hrbtenica delavske stranke.

V West Allisu obstoji socialistični klub ter klub farmer-delavske federacije, ki sta v volilni kampanji seznanila volilce z resnično sliko volilnega boja. Rezultat je bil, da so kljub koaliciji republikancev in demokratov prešli kandidacije farmer-delavske federacije večino glasov. V Milwaukeeju so z omrežjem aličnih klubov socialisti še povečali število državnih poslancev.

Eden izmed teh milwauskih poslancev je v zadnjem zasedanju državne legislature predložil osnutek za splošno zdravstveno zavarovanje, po katerem bi ljudje prejele vso zdravniško oskrbo ne glede na lastna finančna sredstva. Ta osnutek je povzročil veliko prahu v reakcijski zdravniški zvezi. Pristisk s strani zagovornikov privatnega zdravništva je bil tako velik, da je bil osnutek poražen. Za poraz je deloval tudi milwauski nadškof. Deloval je proti vlad tega, ker ima nadškof oziroma višja duhovščina sedem bolnišnic v Milwaukeeju, od katerih vlečejo masne dohodke in obenem "rešujejo grešne duše" bolnikov, medtem ko tudi katoliško delavstvo trpi radi nezadostne zdravniške oskrbe.

Frank Matkovich.

ANEKDOTE

Brzojavka
Gledalški ravnatelj James Klein je njega dni želel, da bi komorni pevec Leo Slezak nastopil v njegovi komični operi. Slezak ga je pismeno vprašal, koliko mu miali plačati za večer. Klein je brzojavil: "Što mark. Tisoč pozdravov."
Slezak je pa brzojavno odgovoril: "Tisoč mark, sto pozdravov."
Škotska
Škot kupuje kovčeg.
"Ali naj vam ga zavijem?" vpraša prodajalec.
"Ne, ni potrebno, papir in vrvo mi kar vanj položite."

Službena Narodna Podporna Jednota
2657-59 So. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

GLAVNI ODBOR
IZVRŠALNI ODBOR:
Vincent Canhar, predsednik..... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
F. A. Vider, gl. tajnik..... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
Lawrence Gradishak, pomoč. taj. 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
John Vetric, gl. blaginjski..... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
Phil Gedin, upravitelj glavnih..... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
John Melch, sodniški glavnih..... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

PODPREDSEDNIKI:
Andrew Vrdich, prvi podpredsednik..... 609 Russell Ave., Johnstown, Pa.
Frank Miller, drugi podpredsednik..... 633 So. 15th St., Milwaukee, Wis.
John Peder, Jr., prvi distriktni podpredsednik..... Box 237, Strabana, Pa.
Camillus Zarach, drugi distriktni podpredsednik..... 3207 W. 63th St., Cleveland, Ohio
John Klannec, tretji distriktni podpredsednik..... 614 Todd St., La Salle, Ill.
Edward Tumala, četrti distriktni podpredsednik..... Box 624, Walsenburg, Colo.

GOSPODARSKI ODBOR:
Math Petrovich, predsednik..... 233 E. 131st St., Cleveland, Ohio
Vincent Canhar..... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
F. A. Vider..... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
John Vetric..... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
John Gile..... 261 S. Fremont Ave., Cleveland, Ohio
Donald J. Leticich..... 1937 S. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
Jacob Zupan..... 1400 S. Lombard Ave., Berwyn, Ill.

FOROBNITI ODBOR:
John Gurtich, predsednik..... 414 W. Hay St., Springfield, Ill.
Frank Barbič..... 13311 Meakins Ave., Cleveland, Ohio
Anton Salar..... Box 57, Arma, Kansas
Frank Vetricich..... 313 Tumor St., Luerne, Pa.
John Trivil..... Box 287, Strabana, Pa.

NADZORNI ODBOR:
Frank Zalta, predsednik..... 2201 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
Fred Molter..... 25 Westview Ave., Peru, Illinois
Milan Medvenchak..... 12262 Ardeno Ave., Cleveland, Illinois

Ladja z živili dospela v Barcelono

Pomoč španskim lojalistom

Barcelona. — (FP)—Tovorni parnik Erica Reed je srečno dospel v Barcelono iz New Yorka s tovorom živil, oblek in zdravil, katere je zbral Severo-ameriški odbor za pomoč španski demokraciji. Vrednost blaga se ceni na \$300.000.

Parnik je plul pod ameriško zastavo in posadko so tvorili ameriški mornarji. Dve fašistični patrolni ladji sta ga nameravali napasti v Gibraltarskem zalivu, a jima je ušel. Kapitan Henry Johnson je ignoriral fašistično svarilo, naj ustavi parnik.

Razložitev tovara v barcelonskem pristanišču je bila izvršena v nekaj urah. Španske avtoritete so prevzele distribucijo živil, oblek in zdravil.

Kapitan Johnson, ki je bil rojen na Švedskem, a je njegov dom v Seattle, Wash., je bil povzrjen pred fašistično blokado španskih pristaniških mest predno je odrlil iz New Yorka, toda izrekel je upanje, da bo srečno pristal v Barceloni, kar se je tudi zgodilo. On je prvi ameriški kapitan, ki je dospel s svojim parnikom v Barcelono po izbruhu civilne vojne.

Nemški poslanik odpotoval domov

Washington, D. C., 23. nov.—Hans Dieckhoff, Hitlerjev poslanik v Washingtonu, je odpotoval v New York, kjer se bo vkrcal na parnik, da ga odpelje v Nemčijo. Pred odhodom se je poslovil od ameriškega državnega tajnika Hulla in članov njegovega štaba.

Hitlerjevi agentje aretirani na Danskem

Copenhagen, Danska, 23. nov.—Tri Dance in devet Nemcev je policija aretirala kot Hitlerjeve špijone. Vodja špijonskega krožka, ki je bil tudi aretiran, je Horst von Pluck Hartung, dopisnik berlinskega lista Boersenzitung in bivši častnik v nemški bojni mornarici.

Rojstno spričevalo se zahteva od zaposlenih mladoletnikov

Federalni otroški urad (U. S. Children's Bureau) je izdal pravila glede spričevala o starosti zaposlenih mladoletnikov, ki so potrebna v zvezi z določbami novega federalnega zakona o mezdah in urah, Fair Labor Standard Act, ki je stopil v veljavo dne 24. oktobra tega leta.

Po določbah tega zakona, ki se tičejo zaposlitve otrok, ne sme noben producent, tovarnar ali trgovec pošiljati blaga čez državne meje, ako bi bilo to blago izdelano v delavnici, kjer so otroci pod 16. letom zaposleni. Zakon pravi, da delodajalec, ki se hoče obvarovati pred krivičnega tega zakona, četudi nehoti, si mora priskrbeti in imeti v svojih spisih dokaz o starosti takih zaposlenecv, kakršnega zahteva regulacija otroškega urada in ki pokazuje, da je mladoletnik čez 16 let star.

Priporoča se delodajalcem, naj si priskrbijo tako spričevalo od vseh mladoletnikov, zaposlenih od njega, ki so 16 ali 17 let stari. V posebno nevarnih strokah, v katerih je prepovedano otroško delo do 18. leta, naj si priskrbijo spričevala za vse one, ki so 18 ali 19 let stari. Ako delodajalec dvomi o resničnosti starosti mladoletnika, naj si vedno priskrbi nakazilo o starosti.

Dosedaj niso bila izdana nikakršna pravila glede strok, ki se smatrajo posebno nevarne za zdravje mladoletnikov. — FLIS.

Ugodna priložnost

Marijana: "Večraj sem sedla na sveže pobarvano klop. In zdaj mi bo, hočeš nočeš, mor moral kupiti novo obleko!"

Milena: "Prosim, hitro mi povej, kje je tista klop?"

Učitelj: "Kaj je monolog?"

Pepček: "Pogovor med moškim in žensko."

Učitelj: "Toda to je vendar dialog!"

Pepček: "Kako pa, če morata pri dialogu dva govoriti?"

ISČE SE

Prav rada bi izvedela, kje se nahaja moja mama Frances Bostjančič, preje se je pisala Dolnar, doma iz Horjula pri Vrhniki. Kolikor je znano se nahaja nekje v Minnesoti. Lepo jo prosim, ako bo to čitala, naj se oglasi na naslov: Mary Bostjančič, 1169 E. 61st St., Cleveland, Ohio. — (Adv.)

ZA BOŽIC V JUGOSLAVIJO
Dva izleta za praznike preko
JUŽNE PROGE
"The Sunny Side of the Atlantic"
Preko Genova—15 ur do Jugoslavije

C. Di Savoia . . 7. decembra
Rex 14. decembra

Redna plovba v vašo domovino
VULCANIA - SATURNIA
Direktno v Jugoslavijo 21. januarja in 23. februarja
REX - C. DI SAVOIA - ROMA
Preko Genova 7. in 14. dec. 4. 7. 14. in 21. januarja
Za pojasnila obrnite se na pooblaščenega agenta, ali na urad:
Italijanske Linije, 333 N. Michigan Ave., Chicago, Ill.

Kandid ali optimizem

POSLOVENIL OTON ZUPANČIČ
UVOD NAPIŠAL STANKO LEBEN

Medtem se je sklonil abbe markizi k ušesu; ta se je napol vzdignila, počastila Kandida z dražestnim nasmeškom, Martinu pa je prav vzvišeno pokimala; dala je prinesti Kandidu stol in kvarte; v dveh igrah je izgubil petdeset tisoč frankov; nato so veselo večerjali in vsi so se čudili, kako da Kandida njegova izguba ni razburila. Lakajji so si šepetali med seboj v svoji lakajščini: "To mora biti angleški milord."

Pri večerji je bilo kakor pri večini pariških večerij: odkonca molk, nato šumen razgovor, od katerega ne ujamemo niti besede, potem šale, po večini bebase, neosnovane novice, plehko modrovanje, malo politike in mnogo obrekovanja; govorili so celo o novih knjigah.

"Ali ste čitali," je rekel perigordski abbe, "roman gospoda Gauchata, doktorja bogoslovja?"

"Čital sem ga," je odgovoril eden gostov, "pa ga nisem mogel do konca: nesramnih knjig imamo na kupe, a vse skupaj se v nesramnosti niti oddalec ne morejo meriti z gospodom Gauchatom, doktorjem bogoslovja; je neizmerno povodnji šušmarskih knjig sem se tako navečal, da sem se oprjel faraona."

"In kaj pravite o Raznih delih arhidijakona Trubleta?" je rekel abbe.

"Ah!" je vzdihnila gospa Parolignaska, "ta živi dolg čas! S kakšno važnostjo vam pripoveduje stvari, ki jih je vsak ve! Kako okorno razpravlja o predmetih, ki je komaj vredno, da se jih nalaho dotakneš! Kako neuhovito si prilagaja tujo duhovitost! Kako kvari, kar je drugod nagrabil! Kako mi preseda! A ne bo mi več; dovolj je, če si prečital par strani tega arhidijakona!"

V družbi je sedel tudi učen mož z omikanim okusom, ki je markiznim besedam pritrjeval. Nadalje so govorili o tragedijah: dama je vprašala, čemu neki so tragedije, ki jih pač parkrat igrajo, ki jih pa ni mogoče čitati. Mož z omikanim okusom je prav dobro razložil, kako utegne biti taka igra kolikor toliko zanimiva in pri vsem tem akoraj brez vsake cene; pokazal je v kratkih besedah, kako ni dovolj, spraviti na oder eno ali dve tisti situaciji, ki se nahajajo v vsakem romanu in ki gledalca vselej prevzamejo; nego da moraš biti nov, ne da bi bil bizaren, čisto vzvišen in vedno naraven; poznati človeško srce ter mu dati pravo govorico; biti velik pesnik, ne da bi se pokazala kedaj katere oseba poetično; umeti korenito svoj jezik, ga govoriti čisto in z vednim blagolajajem, ne da bi rimi na ljubo kedaj žrtvoval misel. "Kdor," je pristavil, "kdor se ne ravna po vseh teh pravilih, utegne napisati eno, dve tragediji, ki jim bodo v gledališču ploskali, a nikdar ga ne bomo šteli med dobre pisatelje. Dobrih tragedij je zelo malo: nekatere so spretno pisane in spretno rimane idile v dijalogih; druge politična razpravljanja, ki te usvajajo, ali prenapetosti, ki te odbijajo; še druge zanesenjaške sanjarije v barbarakem slogu s pretrganimi stavki, z dolgovoznimi nagovori na bogove, ker pisatelj ne ume govoriti ljudem, z napačnimi maksimami in obče znanimi publicami."

Kandid je to umovanje pozorno poslušal in si je ustvaril o govorniku visoko mnenje; in ker ga je bila markiza prijazno posadila poleg sebe, se ji je sklonil k ušesu ter jo vprašal, kdo je ta mož, ki tako dobro govori.

"Učenjak," je rekla dama, "ki sicer ne igra, ki pa ga privede abbe včasih k meni na večerjo; v tragedijah in knjigah je odlični strokovnjak; napisal je eno tragedijo, ki je bila izživljena, in eno knjigo, od katere je najti izven knjigarne njegovega založnika en edini izvod, ki ga je posvetil meni."

"Veliki mož," je rekel Kandid; "drugi Pangloss!"

Potem se je obrnil k njemu in dejal:

"Gospod, vi ste brez dvoma prepričani, da je v fizičnem in v moralnem svetu vse v najlepšem redu, in da nič ne more biti drugače?"

"Jaz, gospod," mu je odgovoril učenjak, "nisem o tem prav nič prepričan: meni se zdi, da je pri nas vse narobe; da živ človek ne ve niti, kje mu je mesto, niti, kaj mu je dolžnost; in izvemsi večerjo, ki je precej zabavna in kjer je videti še precej edinosti, mine ves drugi čas v samih nedostojnih preprih; janzenisti zoper

molinate, parlamentarci zoper duhovščino, književniki zoper književnike, dvorjani zoper dvorjane, denarniki zoper ljudstvo, ženske zoper moške, sorodniki zoper sorodnike: večna vojna."

Kandid je odgovoril: "Doživel sem vse kaj hujšega: a moder mož, ki je pozneje hotel nesreča, da so ga obesili, me je učil, kako je vse to čudovito; to da so le sence na lepi sliki." "Vaš obešenec je imel vse svet za norca," je rekel Martin; "vaše sence so strašne pege." "Ljudje delajo pege," je rekel Kandid, "in ne morejo drugače." "Potemtakem niso sami krivi," je rekel Martin. Večina kvartalec, ki niso vseh teh razgovorov niti malo razumeli, je pilo; in Martin je modroval z učenjakom, Kandid pa je pripovedoval hišni gospodinjji nekaj svojih doživljajev.

Po večerji je peljala markiza Kandida v svojo sobo ter ga povabila, naj sede na kanape. "No," mu je rekla, "torej ste še vedno strastno zaljubljeni v gospodično Kunigundo Thunder-ten-tronckhovo?" "Se vedno, gospa," je odgovoril Kandid. Markiza ga je zavrnila z nežnim nasmeškom: "Odgovarjate mi prav kakor mlad Vestfalec; Francoz bi mi bil rekel: Resda ljubim gospodično Kunigundo, toda, ko gledam vas, gospa, se bojim, da je ne ljubim več." "Ah, gospa," je rekel Kandid, "odgovarjal bom, kakor želite." "Vaša strast do nje," je rekla markiza, "se je začela s tem, da ste ji pobrali robec; jaz želim, da poberete meni podveznico." "Iz srca rad," je rekel Kandid in jo je pobral. "Toda želim, da bi mi jo zapeli," je rekla dama; in Kandid jo je zapel. "Vidite," je rekla dama, "vi ste tujec pri nas: moji pariški ljubimci morajo včasih po štirinajst dni kopneti, vam pa se udam takoj prvo noč, zakaj mladega Vestfalec moram v imenu svoje domovine častno sprejeti." Ko je krasotica zapazila tujemu mladencu na rokah dva velika demanta, ju je tako iskreno hvalila, da sta zlezla s Kandidovih na markizine prste.

Ko je Kandid s svojim perigordskim abbejem odhajal od markize, ga je nekoliko pekla vest, ker je bil gospodični Kunigundi nezvest. Gospod abbe je bil tudi nejevoljen, saj je bil samo malo udeležen pri petdesettisoč frankih, ki jih je Kandid pri igri izgubil, in pri vrednosti demantov, napol podarjenih, napol izvitih: njegov namen je bil, ugodnosti, ki bi mu utegnile izvirati iz znanja s Kandidom, kar se le da izkoristiti. Govoril mu je mnogo o Kunigundi; in Kandid mu je rekel, da bo to lepoticke prošil oproščenja za svojo nezvestobo, kadar se snide z njo v Benetkah.

Perigordec je podvojil svojo vpljudnost in pozornost ter se presrečno zanimal za vse, kar je Kandid govoril, delal ali nameraval. "Torej imate, gospod," mu je rekel, "v Benetkah sestanek?" "Da, gospod abbe," je odgovoril Kandid; "na vsak način moram iti iskati gospodične Kunigunde." In ker ga je zapeljalo veselje, govoriti o svoji ljubici, je pripovedoval po svoji navadi nekaj svojih doživljajev s to znamenito Vestfalko. "Sodil bi," je pripomnil abbe, "da je gospodična Kunigunda jako duhovita in da piše očarljiva pisma." "Nikoli nisem dobil niti enega od nje," je rekel Kandid; "zakaj je premislila, ko sem bil zavoljo ljubezni do nje iz grada pregnan, ji nisem mogel pisati; kmalu nato sem izvedel, da je mrtva; hitro nato sem jo našel, zopet izgubil, ter ji poslal dvatisočetsto milij od tod brze ga sla, katerega pričakujem z njenim odgovorom."

Abbe ga je pazno poslušal in je bil videti nekako zamišljen; kmalu se je poslovil od tujcev, prej pa ju je še premilo objel. Drugi dan, ko se je Kandid zbudil, je prejel pismo s temi le besedami: "Predragi ljubček moj, osem dni je, kar ležim bolna v tem mestu; pravkar sem slišala, da si tukaj; poletela bi ti v naročje, ko bi se mogla geniti; v Bordeauxu sem izvedela, kam si krenil; tam sem ostavila zvestega Kakamba in starko, ki morata priti kmalu za menoj. Bues-ayreški namestnik mi je vse pobral, pa saj mi je ostalo tvoje srce. Pridi; tvoja prisotnost mi vrne življenje, ali mi prinese smrt od veselja."

(Dolje prihodnjak.)

tisnil trudne oči pa jih nisem mogel. Misli sem na mamo, kje je in kako ji je ... in na Saška. Da, tudi nanj! — Nikdar jih ni omenil, ki so mu umorili očeta, pa vem, da je v njegovem spominu prav tako jasno živela slika nekega davnega jutra iz mladosti kot je živela v mojem. Nemara jih, niti sovražil ni — ali pa jih je in jih je sovražil po svoje: brez želje po zadoščenju, po maščevanju.

"Zbogom," je šepnil z drhtečimi ustnicami, ko sem mu ob slovesu stisnil roko. — Ni se hotel pridružiti našim četam ... se tudi ni mogel, saj ga ne bi bili sprejeli, zaradi očeta ne. Dostikrat mi je omenil, da sovraži vojno — obo sva jo sovražila ... zato ne vem, če je razumel, da nisem mogel drugače. Tako globoko me je prevzelo hrepenenje po svobodi, da sem se moral pridružiti tistim, ki so njega izpljuvali. Včasih, kadar me je pogledal, mi je bilo kot da mi nekaj očita — nemara to, da sem se mu izneveril, da sem ga izdal, ali žal beseda ni prišla iz njegovih ust.

Zbogom, je šepnil in mu nisem mogel odgovoriti; rajši bi bil zajokal. Nekaj me je sililo, naj mu povem, da ga ne bom nikdar pozabil in bom težko čakal na čas, ko se bo poleg vihar, ko bodo utihle strasti in si bova spet gledala v oči, smejajo se ob veselem snidenju; — pa kakor bi bil to rad storil, dušilo me je in nisem mogel iztisniti besedice iz sebe. Niti zbogom mu nisem rekel — morda je govorila desnica in je razumel, kako mi je bilo in koliko sem trpel, ko sem ga božal s pogledom ter iskal njegove globoke oči. Se ko sem bil pri vratih, sem strmel vanj, hoteč si vtisniti njegove poteze čim globlje, da jih ne bi pozabil nikdar. Spominjam se: obšla me je slutnja, da se vidiva zanjčič.

Motil sem se. — Sovražne čete so imele spočetka mnogo uspehov. Prodirale so bolj in bolj v osrčje mesta in jih nismo mogli zaustaviti. Bežali smo pred njimi včasih v strnjnih vrstah, včasih v neredu ... se skrivali za ruševinami, za ploti, v jarkih, ki smo jih izkopali na hitro roko. Tako je šlo iz dneva v dan, noč za nočjo, in ni nobeden vedel, kdaj se bo nehalo.

Neuspehi so me zmedli, mi vzeli vero v srečen konec. Zmešan in prestrašen sem s težavo sledil tovarišem. Iznenada me je obšla misel, da bi pustil vse ter se vrnil domov. Sredi bega sem zavrgel puško in se sesedel v kanal ob cesti, pa začel kričati, da ne grem nikamor več ... In me je objel blazen strah, ko sem zagledal cev molečo čez rob in uperjeno vame. Pokleknil sem in prosil neznanca, ki ga ni bilo videti, naj ne strelja, naj me pu-

sti živeti ... toda cev se ni premaknila. Zmanjkalo mi je zavesti; padel sem na obraz v blato in se zdrnil šele, ko me je stresla ter me dvignila trda roka ... Stanko se mi je smejal in me pred vsemi ozmerjal s strahopetcem. Sram me je bilo. — Da, in neznanec, ki me je hotel ustreliti? Se vedno se je oklepal puške, ki se je cevjo molcela v kanal in se ni ganil. Z desnice je krčevito stiskal obleko na trebuhu; med prsti mu je polzela kri. Hitro sem se obrnil drugam; spet se je Stanko zasmejal in drugi z njim.

"S tabo si ne bomo dosti pomagali ... Bi bil rajši ostal doma pri mami ... in pri Saški."

Sreča se je obrnila; zaustavili smo prodiranje. Prav za prav so ga zaustavili, dosti res nisem pripomnel. Zato se je Stanko izkazal junaka! Postavili so ga za poveljnika naše dvajsetrice. Zavidal sem mu. Ne na odlikovanju, na hrabrosti sem mu zavidal. Po tistem dnevu, ko me je nezvestnega potegnil iz kanala, sem se ga izogibal in sem povešal pogled, kadar sem stal pred njim. In me ni bolelo toliko, da me je imenoval strahopetca, kolikor ono drugo: naj bi bil rajši ostal doma pri mami in pri Saški. Se bolj nego kdaj poprej sem čutil visoko in ogromno, nepremostljivo pregrado med nama.

Nemirnega jutra so nas poslali s Severne postaje, ki smo jo do tedaj branili, v Ulico šestega oktobra.

"Lahko ostanem," mi je svetoval Stanko. "Bo vroče!"

Nisem mu odgovoril, pa tudi ostal nisem. V zadnjih dneh sem se umiril in hotel popraviti slab vtis, ki sem ga bil napravil na tovariše. Saj se koncem koncev nisem pridružil upornikom, ker bi se bil moral, marveč iz svobodne volje in z nado, da bo boljše, lepše, ko bomo zmagali! — Z nekim veseljem v sebi sem se poslovil od Severne postaje, tudi z upanjem, da mi bo prinesla Ulica šestega oktobra več sreče.

Pozdravila nas je toča svinčenik iz pušk in strojnice, ki je izdajalo osorno-rezko ropotanje. Sem menil, da se bo treba umakniti, pa nas, Stanko ni pustil. Kot sem pozneje izvedel, je dobil povelje, da mora braniti prehod k Vseučiliški četrti ... da ne sme popustiti nasprotniku, pa tudi ne tvegati moštva za odkrit napad, ker je sleherni dragocen.

Do sončnega vzhoda smo si napravili majhne zaklone, jih počasi večali z granitnimi kockami, s katerimi je bila tlakovana ulica. Zrastla je barikada, ki smo jo kasneje izpopolnili, pojačali z vrečami peska.

Že kakih deset dni smo počivali za njo. Spočetka ni bilo varno pogledati preko; budno so

pazili na vsak naš gib in ga pozdravljali z ognjem, ki ni nehal zlepa. Kdaj pa kdaj sem jih hotel preizkusiti: dvignil sem lopato malo iznad zaklona — pa ni bilo treba nikoli dolgo čakati. Strel, udarec ... in železo je svetlo zazvenelo. — Da, tako je bilo par dni. Straži smo našli pripravno in varno mesto za prizidkom hiše, prav za prav njegova pročelja, ki je edino še ostalo, odkoder je bilo mogoče pregledati ulico tja do nasprotnikove barikade. Le s te strani nam je namreč pretela nevarnost, ker če bi nas hoteli napasti v boku, bi bili morali čez svoje vreče in tega jim ne bi pustili. Zaledje, to je Vseučiliška četrt, pa so že poprej zasedli naši. Čutili smo se varne in še na misel nam ni prišlo, da bi nas mogel kdo pregnati izza utrdbe. Ni nas več motilo ropotanje strojnice; tudi odgovarjali mu nismo. Vedno redkeje in redkeje so trgli strelji mir Ulice šestega oktobra ... in utihnil so popolnoma.

Čudno: zatišje, ki je nastopilo, me je dražilo, nisem ga mogel prenesti. Tako sem se bil privadil osamljenih strelcov, da so mi sedaj manjkali ... in nič manj oglušni ropot, ki se je prav tako iznenada začel kot se je odsekano končeval in ki mi je bil v mladih letih všeč, da sem ga rad poslušal ... Neskončno daleč vidim dneve, ko smo se otroci lovili po dvoriščih, se potepali po cestah, kopajočih se v soncu in polnih prahu, ki se je dvigal v oblakih, kadar se nam je zahotelo — se igrali vojake in na plotovih iz letal pomagali pričarati odsekano, enakomerno streljanje strojnice. Bilo je pač najvažnejše, da je regljalo kot ona ... mar nam drugo! Ah, da ... neskončno daleč ...

Čevljarju Funtezu ni dalo miru. Zanimalo ga je, kaj neki počno tam preko, da jih ni več mogoče spraviti iz ravnotežja. Ne vem kako se mu je posre-

26 SHOPPING DAYS LEFT

BUY CHRISTMAS SEALS

VAŽNO ZA VSAKOGA

KADAR pošljete denar v stari kraj: KADAR ste namenjeni v stari kraj: KADAR šelite kupa iz starega kraja:

KARTE za vse izle

Potniki z našim posredovanjem p... jejo najceneje in zadovolj... Denarne poškile izvršujemo t... in zanesljivo po dnevnem kurs...
Za JUGOSLAVIJO V ITALIJO
Za 2.35... 100 Dln Za 2.45... 100
" 5.00... 200 " 12.50... 200
" 7.20... 300 " 22.50... 300
" 11.65... 500 " 37.50... 500
" 22.50... 1.000 " 112.50... 1.000
" 45.00... 2.000 " 225.00... 2.000
Navedene cene so potrjene spremeni... je kurs. Pošljite tudi denar kraj... izvršujemo kupčije v dolarjih.
V Vašem lastnem interesu je, da p... na cene in pojava
SLOVENIC PUBLISHING CO.
(Glas Naroda—Travel Bureau)
216 West 18th St. New York, N.

BOŽIČNI IZLETI V JUGOSLAVIJO

PARNIKI IZ NEW YORKA:

DEUTSCHLAND	1. decembra
HAMBURG	7. decembra
BREMEN	14. decembra
NEW YORK	15. decembra

Izborne izletniške zveze od Cherbourg, Bremen ali Hamburga.

Strokovnjaški nasveti glede vizejev za priselence in obiskovalce.

Za pojasnila vprašajte lokalnega agenta ali

30 W. Randolph St. Chicago, Ill.

HAMBURG-AMERICAN LINE

NORTH GERMAN LLOYD

Nova VELIKA KUHARICA

Po dolgoletnih izkušnjah in preizkušnjah je Felicita Kalinšek svojo veliko Kuharico vnovič spopolnila in predelala. Ta izdaja je sedaj osma, kar pomeni za slovenske razmere več kakor še tako gostobesedna reklama.

Na več kakor 700 straneh je strnila odlična in priznana avtorica vse stane in najnovejša dognanja kuhinjske umetnosti. Snov je obdelana sredi vse pregledno, izbira receptov je izbrana. TO JE NAJPOPOLNEJŠE DELO, KI GA IMAMO NA TEM PODROČJU. Oprema knjige je razkošna. Naloga je sliki v besedilu, 24 pa je novih barvnih tabel, ki jih je narisal Dragotin Humek. ...

Vsaka gospodinja, ki se zaveda svoje odgovornosti za zdravo in pravilno prehrano družine, si mora to knjigo omisliti. Vsaka gospodinja se mora namreč priučiti umetnosti, kako bo svojim domačim nudila zdravo hrano v potrebni izbiri in menjavi. Vsaka gospodinja bo hotela tudi svoje goste iznenaditi s posebno izbranimi jedili. Za vse to ji bo najboljša vodnica in učiteljica ta SLOVENSKA KUHARICA

Četudi je ocmi natisk knjige v vseh pogledih ne samo vsebinsko, ampak tudi tehnično popolnejši od vseh dosedanjih izdaj, je cena knjige sedaj znižana.

Naročite pri: Velja samo \$5. (Polnino plačamo mi.)

KNJIGARNE: SLOVENIC PUBLISHING COMPANY
216 West 18th Street New York, N. Y.

12 GOSPODINJE IN DEKLETA, TO JE KNJIGA ZA VAS!

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in pristoje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enake, za člano ali nečlano \$5.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.50 za tednik, se jim to pristoje k naročnini. Torej sedaj ni vroška, reši, da je list predrag za člano S.N.P.J. List Prosveta je vsa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$5.00	Za Ciceo in Chicago je \$7.00
1 tednik in..... 4.00	1 tednik in..... 5.00
2 tednika in..... 8.00	2 tednika in..... 10.00
3 tednika in..... 12.00	3 tednika in..... 15.00
4 tednika in..... 16.00	4 tednika in..... 20.00
5 tednikov in..... 20.00	5 tednikov in..... 25.00

Za Evropo je..... \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vrsto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnimo:—Vasle kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo saheval sam svoj list Prosveta, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je take skupne naročene na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vrsto lista Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo snižati datum za to vrsto naročnika.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošljite naročnino za list Prosveto vrsto \$.....

1) Ime..... Čl. družine \$.....

Naziv.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od slednjih članov moje družine:

2)..... Čl. družine \$.....

3)..... Čl. družine \$.....

4)..... Čl. družine \$.....

5)..... Čl. družine \$.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

Dolžnost

Rijavec Vladimir II.

Stražil sem. Prizidek ob steni mi je nudil dobro zavetje, odkoder sem lahko brez težave in nevarnosti videl barikado, za katero so se skrili nasprotniki. Polno opeke je ležalo na ulici in ometa; tu pa tam je pritisk eksplozije iztrgal okno, vrata iz zida, ali vrzel iz sobe del pohištva. Pločevinasti napisi nad zapuščenimi trgovinami in gostilnami so se so nihali v vetru, včasih žalostno zaškrpali, in se mi je zdelo, da je nekdo spregovoril, poprosil, zastokal. Pri duši mi je bilo tesno. Dlan sem prislo-

nil kustom, da ne bi veter raznesel glasu, in tiho poklical.

Nobeden se mi ni oglasil. Še enkrat sem pazljivo premetril ulico pred sabo ter se oprezno spiplil izza prizidka. Sklonjen in s puško v roki sem se oprjel na vrečo s peskom ter granitnih kock, da ne bi zdrknil prek barikade.

Noč je bila jasna; zvezde so mi kot drobne krizanteme mežikale in se mi nasmihale. Videl in vedel sem točno, kam moram stopiti; mesečina mi je jasno kazala pot — in vendar sem podvomil, da mi je znana, tako čudne sence so ležale za vsako stvarjo. Temno modre in goste sence, da bi jih lahko otipal. Kdaj pa kdaj se mi je zadelo,

da so se premaknile, se zvečale, ožvele — in je ožvele z njimi tudi mrtvo kamenje, porušeni zidovi, razbita, polomljena okna ... da sem se znašel v gradu iz tisoč in ene noči, postal junak iz pravljice, ki me med razvalinami čaka začarana kraljica, da jo rešim. — Stopil sem nerodno; sklad pod mojo nogo se je podri ter se z zamolklim truden sesul na tlak. Pričakoval sem, da se bo kdo obregnil, naj malo pazim, pa se ni nič zganilo kot poprej ne, ko sem tiho zaklical. Stisnil so se drug k drugemu in trdno pospali. Nikogar niso motile težke misli ali sanje. Dihali so mirno in spokojno, da sem jim zavidal.

Zavidal sem jim. Kolikokrat bi bil rad pozabil na vse in za-